

Гусар О.А., к.ю.н., доцент,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Франковська С., здобувачка вищої освіти,
Запорізький національний університет, м. Запоріжжя, Україна

ЗАХОДИ ЩОДО ОЦІНКИ РІВНЯ ЗАГРОЗИ ТА РИЗИКІВ БЕЗПЕЦІ ЦИВІЛЬНОЇ АВІАЦІЇ

Державна програма з безпеки польотів перебуває в Україні на етапі розробки. Враховуючи основні принципи Додатка 19 до Чиказької конвенції про міжнародну цивільну авіацію 1944 р. (далі – Додаток 19) в Україні на даний час вже впроваджено більшість елементів Державної програми з безпеки польотів, тому відповідно до неї необхідно здійснювати координацію заінтересованих сторін та здійснювати контроль і оцінку [1].

Для забезпечення захисту і здійснення заходів із авіаційної безпеки цивільної авіації від актів незаконного втручання, уповноваженим органом з питань цивільної авіації (Державної авіаційною службою України), а також експлуатантами аеродромів/аеропортів, експлуатантами, провайдерами аеронавігаційного обслуговування на постійній основі запроваджений системний підхід до оцінки рівня загрози та ризиків на території і в повітряному просторі України, який здійснюється відповідно до Інструкції з оцінки рівня загрози безпеці цивільної авіації України [1].

Системний підхід до управління ризиками включає: проведення оцінки рівня загрози та ризиків авіаційної безпеки цивільної авіації; запровадження та здійснення превентивних заходів авіаційної безпеки щодо захисту цивільної авіації від актів незаконного втручання; моніторинг ефективності забезпечення авіаційної безпеки.

Суб'єктами, що вчиняють шкоду і завдають небезпеку в цивільній авіації є, як правило, потенційними терористами та іншими зловмисниками, які здійснюють акти незаконного втручання є: члени відомих міжнародних терористичних угруповань та організацій; члени регіональних представництв та союзників таких угруповань та організацій; терористи та терористичні групи, які не мають ніяких або мають вкрай обмежені зв'язки з такими угрупованнями та організаціями; одинаки, які мотивовані переконаннями власного світогляду.

Потенційні терористи та інші зловмисники під час підготовки нападу та вибору об'єктів цивільної авіації для скоєння актів незаконного втручання в діяльність цивільної авіації мають на меті, зокрема: викликати масову загибель людей; заподіяти значні економічні збитки; звернути увагу громадськості та заявити про себе; залякати суспільство. Для здійснення нападів на об'єкти ЦА терористи можуть використовувати в своїх цілях існуючі або передбачувані вразливі місця в системі забезпечення авіаційної безпеки.

Характер загрози може бути обумовленим політичними, релігійними, соціальними, громадськими, особистими та іншими мотивами потенційних терористів та інших зловмисників, тому оцінка рівня загрози та ризиків періодично переглядається в залежності від змін характеру загрози.

Оцінку рівня загрози та ризиків здійснює створена робоча група на чолі з керівником самостійного структурного підрозділу з авіаційної безпеки Державної авіаційної служби України (ДАСУ), яка щоквартально переглядає у межах території України та повітряному просторі над нею, а також визначає та постійно оновлює перелік держав та аеропортів, до яких тимчасово заборонено чи обмежено польоти повітряних суден українських експлуатантів за межами території України на підставі інформації, отриманої від правоохоронних органів, з інших джерел, у тому числі анонімних.

Результати оцінки рівня загрози та ризиків доводить до відома кожної заінтересованої юридичної особи в частині, що її стосується шляхом видання інформаційних бюлетенів, NOTAM, опублікування інформації на офіційному вебсайті уповноваженого органу з питань цивільної авіації, а також направлення відповідним суб'єктам авіаційної діяльності листів залежно від характеру інформації [1].

Також у кожному аеропорту для координації розроблення та здійснення заходів і процедур з авіаційної безпеки щоквартально, а у разі необхідності частіше, проводяться засідання аеропортового комітету з авіаційної безпеки. Результати засідань аеропортового комітету з авіаційної безпеки оформлюються протоколом та своєчасно доводяться до суб'єктів авіаційної діяльності та інших зацікавлених сторін. У разі прийняття рішення щодо запровадження додаткових заходів, необхідних для зниження ризиків скоєння актів незаконного втручання, зазначена інформація надається до уповноваженого органу з питань цивільної авіації протягом 24 годин.

Під час оцінки рівня загрози та ризиків експлуатантами аеродромів/аеропортів, експлуатантами, провайдерами аеронавігаційного обслуговування ретельно оцінюються конкретні

сценарії реалізації загрози стосовно до її характеру відповідно Інструкції [1], методи та способи реалізації загрози та вразливість об'єктів цивільної авіації щодо інсайдерів. Під час оцінки реалізації конкретних сценаріїв враховуються успішно реалізовані в минулому спроби здійснення актів незаконного втручання.

Також на стадії проектування нових та під час реконструкції діючих аеропортів/аеродромів здійснюється оцінка рівня загрози та ризиків щодо нових об'єктів та/або об'єктів, які підлягають реконструкції з метою визначення вразливих місць в аеропорту/аеродрому, забезпечення можливості адаптації об'єктів аеропорту/аеродрому до зміни оцінки рівня загрози.

Зважаючи на те, що в Україні визначені пріоритетні операційні ризики на державному рівні, пропонується суб'єктам авіаційної діяльності враховувати такі ризики у їх власних процесах управління безпекою польотів шляхом проведення оцінки ризику операційної діяльності, встановленням цільових значень, визначенням та здійсненням необхідних дій по зменшенню рівнів ризику та контролю ефективності цих дій. Державіаслужба відстежуватиме кількість та рівні ризику подій, визначатиме необхідні дії як частину управління ризиками для безпеки польотів та проводитиме контроль того, як суб'єкти авіаційної діяльності розглядали та здійснювали заходи щодо операційних ризиків на державному рівні.

Література

1. Інструкція з оцінки рівня загрози безпеці цивільної авіації України: затв. наказом Міністерства інфраструктури України від 17 чер. 2020 р. № 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0960-20#Text>
2. Звіт з безпеки польотів за 2020 рік. (Safety review). Державна авіаційна служба. URL: <https://avia.gov.ua/wp-content/uploads/2021/07/Zvit-z-bezpeki-polotiv-za-2020-rik-publikatsiya.pdf>